

## OTETS SERGEI

Gökhan Erkiş

**Yakov Protazanov**, 1918 yılı Rus sinemasının en çok ses getiren filmi olan *Sergey Baba* (Otets Sergei) ile çocuklarınca filmografisinin en önemli filmlerinden birini ve devrim öncesinin son büyük yapıtını çeker. **Lev Tolstoy**'un aynı adlı öyküsünden **Aleksandr Volkov**'un yazdığı uyarlama senaryo, **Burgasov** ve **N. Rudakov** tarafından gerçekleştirilen kamera çalışmasıyla sinemaya aktarılır. **Ivan Mozhukhin** üzerine kurulan filmin oyuncu kadrosunda **Olga Kondorova**, **Natalia Lisenko**, **Vera Orlova**, **Nilolai Panov** ve **Vladimir Gaidarov** bulunuyor.

Prens Kossotski'nin babası, ölüm döşegindeyken oğlunun orduda kariyer yapmasını dilediğini söyler. Kossotski parlak bir akademik dönem yaşar ve haksızlıklara karşı başkaldıran tutumuyla tanınır. Orduda yükselir de yükselir; başı çelenkli yıldızlara bile değer. Çar Nikolay I'ın birinci sınıf yalakalarından biri olur. Kontes Korotkova'ya tutulur ama Çar'dan geriye Kontes'in s'sinin bile kalmadığını anlaması uzun sürmez. Dedik ya, askerin zeki olanından.

Çar insanların torba olamayan ağzını büzemediği için metresinden kendisine bir koca bulmasını ister. Çar'ın zokasını yutacak balık olarak Kossatski'den daha iyisini bulmak zordur. Evleneceği gün, bu denli değişimin nedenini sorduğu Korotkova'dan gerçeği öğrenir. Ordudan ayrılır ve manastıra kapanır. Zamanla kendini kabul ettirir, saygınlık kazanır ve Sergey olarak tanınır. Ancak belleği onu zaman zaman geçmişine çağırır ve yaralarını kaşır. Petrograd'a tayin olur. Ancak burada geçmişten gelen tanıdıkların yaratabileceği sorunlar nedeniyle ve her türlü günahattan uzak durmak amacıyla Tambino Çölü'nde inzivaya çekilir. Bir gün güzel ve çatlak dul Makovkina onu ziyarete gelir. Şen dulun baştan çıkarıcılığı ile dünya zevklerine kucak açmayacağı yemini arasında kalan Rahip Sergius epeyce bir kıvrandıktan sonra yeminine sadık kalır. Bir başka deyişle, Rahip ve Prens arasındaki çatışmada ezilen ruhunu dizginlemeyi bilir. Yine de düştüğü ikilemden

bile utanır, kendini yargılar, günah işlediğine karar verir ve eline geçirdiği baltayla parmağını keserek kendine verdiği cezayı uygular. Bu durumdan çok etkilenen şen dulun kapanması Sergius'un adını her yana yayar.

Yıllar geçer, ziyaretçilerin ardı arkası kesilmez. Her gelen bir rica, bir umut, bir dilek taşır. Halkın gözünde azizleşen Sergius'un kapanıp acı çektiği hücrenin yanına rahipler büyücek bir kilise yaparlar. Bir gün saygın tüccarlardan biri akıl sorunu olan kızını Aziz Sergius'a getirir. Kızın günaha çağrısı ustacadır. Sergius yine dellendir. Manastırdan ayrılır. Yolda karşılaştığı ve Sergius'a nasıl ulaşılacağını soran birine onun artık manastırda olmadığını söyleyerek uzaklaşır. Dua etmek ister ama bu kez de Tanrı'yı bulamaz yanında. O köy benim, bu köy benim, başlar dolaşmaya. Karnı aç, ayağı çıplaktır. Yoksul bir hacı olarak görülür ve verilen sadakalarla günü gününe yaşar. Çocuklara okuma yazma öğretmesinden huylanan polis, üzerinde kimliği bile bulunmayan Sergius'u tutuklar. Bir grup serseriyle birlikte, olasılıkla göreceği son yer olan Sibirya'ya sürülür.

*Sergey Baba*'nın, dönemin orta karar ticari filmlerine kıyasla daha gelişkin durmasının ardında yapım olanakları ve öykünün taşıdığı olay örgüsünün doygunluğu yatar. Filmin teknik açıdan tutturduğu düzey kalıcılığını garanti altına alır. **Mozhukhin**'in oyunculuk kariyerinde atılmış büyük bir adım olmasa da onca deneyimden sonra her nasılsa sağlamış olduğu sinejenik oturmuşluğu filme zarar vermiyor. Üzerine koymasa da eksiltmiyor olması, oyuncu açısından bir dönüm noktasında olduğu anlamında okunabilir. Kontrol altına alındığı için doğallaşan, insansılaşan refleksler sinema oyunculuğunun tarihsel gelişimi açısından da bir veri olarak değer taşımakta. Film, romanın düşünsel ve psikolojik zenginliğini görünür kılacak cinsten sahneler içeriyor. Konusu 18. yüzyılın ilk yarısında geçen, yüzyılın sonuna doğru yazılan ve 19. yüzyılın başında, yazarının ölümünün hemen ardından yayınlanan *Sergey Baba* öyküsü, geçtiği dönemin kültürel ortamını, dinin gündelik yaşam üzerindeki baskınlığını, yaşam anlayışını ve sosyal sınıf farklılıklarını açığa vurur.

Filme ilişkin bazı ilginç dipnotları eklemek isterim. Prens Sergey'in pirzoları yenmez bulmasına yıllar sonra **Eisenstein**'in selam çaktığını düşünmeden edemedim: Rus ordusunda başkaldırı tarihinin temel dayanağı kokuşmuş et olsa gerek.

Ayrıca, bazı sahnelerdeki estetik ve artistik tercihlerin muzır okumalara zemin hazırladığı gerçeği var: Çar ve Kontes arasındaki koca bulma muhabbeti

sahnesindeki vazo, kameranın konumu ve ölçek objesi olması nedeniyle Nikola'dan daha büyük görünür. **Protazanov**, şatafat düşkünlüğünü ve gücü görselleştirirken, Çar'a senden büyük gelenekler var der gibidir.

**Protazanov**'un yönetmenlik kariyerinin en önemli yapıtlarından biri olan **Sergey Baba** ekim ayına varmadan bitirildi ama gösterimi gelecek yılın mayıs ayında gerçekleşti. Bazı kaynaklar filmin 1917 yapımı olduğunu, devrim günlerine takıldığını, gösterime ancak 1918'de girdiği için bu yılın yapımları arasında gösterildiğini yazar. Bu ötelemede ortamın karışıklığı, yapımcının göç gündemi, geçici yönetimin sansürüne takılma olasılığı, halkın tepkisinden çekinme ve kilisenin baskısı gibi değişik nedenler rol oynar. Ancak yapım sürecinin, aynı nedenlerle 1918 yılına sarktığını söyleyen bazı tarihçilerin haklı olma olasılıklarının ağır bastığını göz ardı etmemek gerekir.